

Stanislav Árpa

PEŇAŽNÝ SYSTÉM SA ZAKAŽDÝM ZMENIL AŽ PO VOJNE

BERNARD LIETAER JE MEDZINÁRODNE UZNÁVANÝM EXPERTOM NA VYTVÁRANIE A IMPLEMENTOVANIE PEŇAŽNÝCH SYSTÉMOV. V BELGICKEJ CENTRÁLNEJ BANKE EŠTE V 80. ROKOCH SPOLUNAVRHOVAL A IMPLEMENTOVAL KONVERGENTNÝ MECHANIZMUS ECU, Z KTORÉHO NESKÔR VZIŠLA SPOLOČNÁ JEDNOTNÁ MENA EURO. PÔSOBIL AJ AKO PREZIDENT ELEKTRONICKÉHO PLATOBNÉHO SYSTÉMU PRI BELGICKEJ CENTRÁLNEJ BANKE. PO NIEKOĽKÝCH ROKOCH – A AKO SÁM TVRDÍ, HLAVNE PO ROZHOVORE S PREZIDENTOM BANKY PRE MEDZINÁRODNÉ ZÚČTOVANIE (BIS), KTORÁ JE POVAŽOVANÁ ZA BANKU VŠETKÝCH CENTRÁLNYCH BÁNK – SI UVEDOMIL, ŽE CENTRÁLNE BANKY LEN NAPOMÁHAJÚ UDRŽIAVANIU CHODU PEŇAŽNÉHO SYSTÉMU BEZ ZÁUJMU O JEHO VYLEPŠENIE ČI REFORMU, A AJ PRETO SA ROZHODOL ODÍŠŤ DO SÚKROMNÉHO SEKTORA.

Tam v roku 1987 vytvoril peňažné fondy, z ktorých najväčší sa stal najvýkonnejším spomedzi 1800 offshore fondov sveta. S takýmito skúsenosťami sa začal pozerať na peňiaze a peňažné systémy odlišne ako väčšina ľudí a stal sa zástancom vytvárania rozmanitejších peňažných systémov, ktoré podporujú väčšiu stabilitu a udržateľnosť. Svoje myšlienky a odporúčania rozoberal aj vo svojich knihách, z ktorých sa do češtiny preložila zatiaľ len jedna s názvom *Bu-*

dúcnosť peňazí. V roku 2012 bol spoluautorom správy *Peniaze a udržateľnosť - chýbajúce prepojenie*, ktorú vydal Rímsky klub. Bol profesorom medzinárodných financií na Univerzite v Leuvene, Štátnej univerzite Sonoma, na Univerzite Naropa a teraz pôsobí ako člen výskumného centra pre udržateľné zdroje na Kalifornskej univerzite v Berkeley. Je členom Rímskeho klubu, Svetovej akadémie umenia a vedy, Svetovej obchodnej akadémie a Európskej akadémie vied a umenia.

TÉM MENIL E

DM NA VYTVÁRANIE
CENTRÁLNEJ BANKE
AL KONVERGENTNÝ
Á JEDNOTNÁ MENA
TOBNÉHO SYSTÉMU
H - A AKO SÁM TVRDÍ,
MEDZINÁRODNÉ
TKÝCH CENTRÁLNYCH
ÁHAJÚ UDRŽIAVANIU
PŠENIE ČI REFORMU,
O SEKTORA.

ku 2012 bol spoluautorom
čitateľnosť - chýbajúce prepo-
msky klub. Bol profesorom
ncii na Univerzite v Leuve-
Sonoma, na Univerzite Na-
ko člen výskumného centra
e na Kalifornskej univerzite
n Rímskeho klubu, Svetovej
edy, Svetovej obchodnej aka-
adémiie vied a umenia.

☞ Aké sú pozitíva súčasného peňažného systému a jeho najväčšie nedostatky?

Súčasný peňažný systém umožnil rozpútať priemyselnú revolúciu a celý tento priemyselný vek až dodnes dokázal financovať. Preto všetky pozitíva, ako aj negatíva tohto veku by sa mali pripísať tomuto systému. Na druhej strane však vytvoril mechanizmy, ktoré nie sú zlučiteľné s celkovou udržateľnosťou rozvoja a života na planéte. Po prvé, proces vytvárania peňazí z nových úverov, ktoré sú zaťažované úrokmi, si vynucuje, aby ekonomika neustále rástla, teda aby sa produkcia neustále zvyšovala. Po druhé, spôsobuje koncentráciu bohatstva, vytrácanie strednej triedy a nárast chudoby. Po tretie, zosilňuje vplyvy cyklov rastu a recesii, čiže vytvára na trhoch bubliny, ktorých prasknutie spôsobuje extrémnu nestabilitu ekonomik štátov. Po štvrté, podporuje krátkodobé myslenie a plánovanie na úkor dlhodobého, a nakoniec spôsobuje aj devalváciu sociálneho kapitálu, čo potvrdzujú aj vedecké štúdie, ktoré poukazujú na skutočnosť, že konvenčné peniaze povzbudzujú sebecké, nekooperatívne správanie. Čiže peniaze v žiadnom prípade nie sú neutrálnym a pasívnym médiom výmeny, za čo sa všeobecne považujú, ale hlboko ovplyvňujú vzorce správania spoločnosti. Nepretržité monopolné používanie tohto typu peňazí priamo ovplyvňuje budúcnosť ľudstva na našej planéte.

☞ Aké peňažné systémy sa doteraz v dejinách ľudstva používali?

V našich dejinách dominovali obdobia, keď prevládali patriarchálne spoločnosti, ktoré sa vytvorili v Sumeri, Babylone, starovekom Grécku, starovekom Ríme a pokračujú od renesancie až po dnes. V nich sa používal len jeden typ platidla, či to boli štandardizované komodity, drahé kovy alebo papiere, ktorých požíciavanie implikovalo platbu úrokov. Na druhej strane však boli v dejinách vytvorené aj matrifokálne spoločnosti (Lietaer vraví o tzv. matrifokálnych spoločnostiach, nie matriarchálnych, pretože neexistuje žiadny dôkaz o tom, že by matriarchálne spoločnosti, v ktorých by sa úloha muža zúžila len na plodenie, vôbec niekedy existovali - pozn. red.), ako napríklad dynastie v starovekom Egypte pod vplyvom bohyně Isis, či ob-

dobie 10. až 13. storočia v Európe, ktoré patrilo kultu čiernej madony, kedy sa využíval duálny peňažný systém. Jeden typ peňazí zostal ten istý, ako sa využíval v patriarchálnych spoločnostiach a na obchodovanie s ľuďmi zo vzdialených oblastí, a druhý typ peňazí sa využíval na platby v rámci miestnych komunít - vydávali sa tak, aby ich bol dostatok. A neboli zaťažované úrokmi. V najsofistikovanejších prípadoch tieto peniaze dokonca obsahovali tzv. zádržný poplatok, teda negatívny úrok, ktorý odrádzal od ich zhromažďovania. Z taoistického pohľadu môžeme považovať ten prvý za jangový typ peňazí a druhý za jinový.

☞ Ale spomínané obdobie je často prezentované ako obdobie temného stredoveku...

Práve naopak. V tomto období žila najnižšia sociálna vrstva v relatívne najlepších podmienkach v histórii ľudstva a toto obdobie bolo oveľa pokojnejšie, poskytlo dlhodobu viac stability, neexistovali žiadne recesie a žiadne tlaky. Keď sa jeden typ peňazí dostal do problémov, začal sa viac využívať ten druhý. A to, čo sa teraz deje vo svete, sú snahy o znovunastolenie rovnováhy ústupom od patriarchálnych hodnôt, keď ľudia začínajú brať do úvahy viac ženského elementu, a aj v tomto kontexte sa začínajú vytvárať nové peniaze, čo je podporované aj nástupom informačného veku. Ešte v roku 2007 bolo na svete identifikovaných okolo 5000 peňažných systémov jinového typu.

☞ Ako by mal podľa vášho názoru vyzeráť ideálny peňažný systém?

Podľa mňa je dobrý peňažný systém peňažným ekosystémom, kde funguje viacero paralelných mien naraz. Podobne ako v lese - ak máte monokultúru, síce viete krátkodobo dosahovať vyššie výnosy, ale takýto systém sa nedokáže sám pružne a rýchlo zotaviť, ak ho napadne škodlivý hmyz alebo nejaká choroba. Nenavrhujem súčasné konvenčné peniaze zameniť za iný typ peňazí, a teda vám nepoviem, že práve tento strom je na pestovanie ten najlepší, lebo by to bola opäť len monokultúra. Hodnotu má diverzita. Preto by podľa môjho názoru mali byť v ekonomike peniaze, ktoré budú uľahčovať obchodovanie

v časoch recesie, peniaze vládami či peniaze pomáhajú sociálne alebo environmentálne.

☞ Teda aj v tomto peňažnom systéme s peniazmi, ktoré vytvárajú konkurenciu?

Áno. Moje odporúčanie je vytvárať nové peniaze, ktoré budú pôsobiť v peňažnom systéme paralelne. Čiže neodporúčam nahradenie súčasných peňazí, ale zväčšenie množstva peňazí v systéme.

☞ Ak však bude v systéme vytváraná z nových pôžičiek konkurencia, čiže d'alej vynucovať ekonomiky...

Ale my predsa potrebujeme peniaze, ktoré budú žijúcich v chudobe, rast potvrdzujú. To rast však nebude vynútené, keď ho máme v súčasnosti, keď sú peniaze konvenčných peňazí monopolom. Peniaze potrebujú flexibilitu. Môžete zarábať peniazmi súťažením v komerčných aktivitách, ale seberealizáciu bude podstatne ľahšie pod menším tlakom, aj keď zostane. V ekonomike musí byť konkurencia vyvážená. Nemôže byť len na spolupráci alebo len na konkurencii.

☞ Teda základným rozdielom medzi konvenčnými a alternatívnymi peniazmi je konkurencia a spolupráca? Konvenčné peniaze sú pod tlakom konkurencie...

Áno, presne. S konvenčnými peniazmi ako sú napríklad časové peniaze, ktoré sa vytvárajú práve vďaka spolupráci, pomôže tomu druhému. S alternatívnymi peniazmi z nových úverov súťažíte o peniaze, ktoré sú nedostatkové. Konvenčné peniaze sú od svojich užívateľov. Alternatívne peniaze sú hlavne pre sociálny kapitál.

☞ Ak však hovoríme o konkurencii, čiže sa len o konkurencii v podstate len o konkurencii globálne, čiže konkurenciou s inými subjektmi?

ročia v Európe, ktoré patrilo
ony, kedy sa využíval duálny
Jeden typ peňazí zostal ten
val v patriarchálnych spoloč-
nodovanie s ľuďmi zo vzdiale-
uhý typ peňazí sa využíval na
 miestnych komunit - vydávali
dostatok. A neboli zaťažené
tikovanejších prípadoch tieto
obsahovali tzv. zádržný popla-
y úrok, ktorý odrádzal od ich
Z taoistického pohľadu mô-
en prvý za jangový typ peňazí

obdobie je často prezentované
o stredoveku...

tohto obdobia žila najnižšia
relatívne najlepších podmien-
stva a toto obdobie bolo oveľa
tľo dlhodobo viac stability,
e recesie a žiadne tlaky. Keď
zi dostal do problémov, začal
n druhý. A to, čo sa teraz deje
o znovunastolenie rovnováhy
rchálnych hodnôt, keď ľudia
vahy viac ženského elementu,
e sa začínajú vytvárať nové
porované aj nástupom infor-
te v roku 2007 bolo na svete
okolo 5000 peňažných systé-
L.

a vášho názoru vyzerá ideálny

ry peňažný systém peňažným
e funguje viacero paralelných
ne ako v lese - ak máte mono-
krátkodobo dosahovať vyššie
o systém sa nedokáže sám
otaviť, ak ho napadne škodlivý
choroba. Nenavrhujem súčas-
aze zameniť za iný typ peňazí,
iem, že práve tento strom je
najlepší, lebo by to bola opäť
Hodnotu má diverzita. Preto
názoru mali byť v ekonomike
dú uľahčovať obchodovanie

v časoch recesie, peniaze vydávané lokálnymi
vládami či peniaze pomáhajúce zabezpečovať
sociálne alebo environmentálne služby.

☞ **Teda aj v tomto peňažnom ekosystéme počítate
s peniazmi, ktoré vytvárajú banky z nových úve-
rov?**

Áno. Moje odporúčanie nie je odstrániť zo sys-
tému konvenčné peniaze, ale pridať k nim nové,
ktoré budú pôsobiť v peňažnom ekosystéme pa-
ralelne. Čiže neodporúčam zbaviť sa konvenč-
ných peňazí, ale zbaviť sa monopolu takýchto
peňazí v systéme.

☞ **Ak však bude v systéme jedna z hlavných mien
vytváraná z nových pôžičiek, nebude systém aj na-
ďalej vynucovať ekonomický rast?**

Ale my predsa potrebujeme rast. Kým máme ľudí
žijúcich v chudobe, rast potrebovať budeme. Ten-
to rast však nebude vynútený do takej miery, ako
ho máme v súčasnosti, keď má využívanie kon-
venčných peňazí monopol. Tak budete mať viac
flexibility. Môžete zarábať peniaze aj inak ako
súťažením v komerčných aktivitách. Priestor pre
sebarealizáciu bude podstatne širší. A budete tiež
pod menším tlakom, aj keď nejaký tlak tam stále
zostane. V ekonomike musí byť súťaženie a spo-
lupráca vyvážené. Nemôže to byť celé postavené
len na spolupráci alebo len na súťažení.

☞ **Teda základným rozdielom medzi konvenčnými
a alternatívnymi peniazmi je odlišný pomer medzi
konkurenciou a spoluprácou? Pri používaní kon-
venčných peňazí je tento pomer oveľa väčší v pros-
pech konkurencie...**

Áno, presne. S komplementárnymi peniazmi,
ako sú napríklad časové banky, sa peniaze vy-
tvárajú práve vďaka spolupráci, že jeden človek
pomôže tomu druhému. S peniazmi tvorenými
z nových úverov súťažíte o niečo, čo je umelo ne-
dostatkové. Konvenčné peniaze odoberajú zdro-
je od svojich užívateľov. A toto nie je prospešné
hlavne pre sociálny kapitál.

☞ **Ak však hovoríme o konkurencii, ne bavíme
sa len o konkurencii v podnikovom sektore, ale
o konkurencii globálne, medzi všetkými ekono-
mickými subjektmi?**

Áno, samozrejme. Je to o konkurencii medzi všet-
kými subjektmi, ktoré tieto peniaze používajú.

☞ **Potom môžeme povedať, že ak sa chce ekono-
mika jednej veľmoci zachrániť, musí to robiť na
úkor ekonomiky inej veľmoci, čo môže v koneč-
nom dôsledku viesť ku konfliktom. Dá sa teda
povedať, že peňažný systém predurčuje vznik vo-
jenských konfliktov medzi mocnosťami?**

Nepovedal by som, že predurčuje, ale poskytuje
na to podnety. Niall Ferguson vo svojej knihe
Cash Nexus uverejnil štúdiu a na jej základe po-
ukázal na to, že všetky kľúčové rokovania medzi
vládami a bankovým systémom, ktoré nastavili
nové pravidlá súčasného modelu, sa uskutočnili
počas vojenských konfliktov. Tie najvýznamnejšie
sa utvorili ešte v 17. storočí počas vojny medzi
Švédskom a Dánskom a neskôr medzi Anglickom
a Francúzskom, keď boli skutočne panovníkmi
predané monopolné práva vytvárania papiero-
vých peňazí súkromnému sektoru. Áno, medzi voj-
nami a peniazmi vytváranými bankami existuje
veľká závislosť.

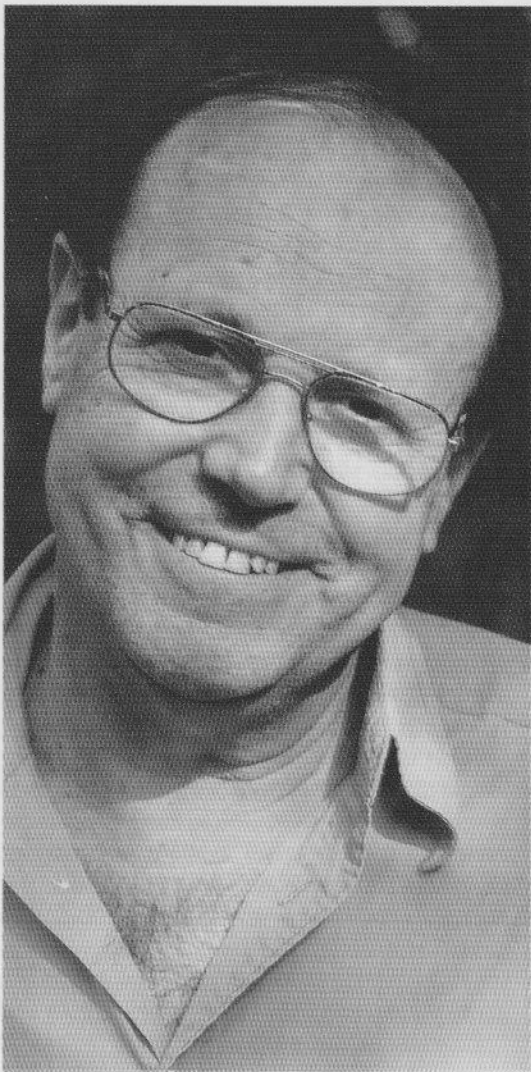
☞ **Mnohí ekonómovia tvrdia, že jedným z možných
riešení súčasného peňažného systému je opätovné
naviazanie dolára na zlato. Podľa toho, čo hovori-
te, s týmto pravdepodobne nebudete súhlasiť...**

Nie, tento krok by riešeniu určite nepomohol.
Takýto krok nerieši monopolné využívanie kon-
venčných peňazí. Ale zlato môže byť používané
paralelne ako doplnková mena.

☞ **V našej krajine sme si zažili komunizmus aj ka-
pitalizmus a stále sa vedú diskusie, ktorý z týchto
systémov bol pre spoločnosť prospešnejší. Ako vi-
díte porovnanie týchto systémov vy?**

Kapitalizmus sa ukázal byť efektívnejší pri vy-
tváraní prebytku tovarov a služieb týkajúcich sa
hlavne inovácií a nových technológií. Komuniz-
mus padol, pretože nedokázal efektívne tvoriť
ceny trhovým mechanizmom, na druhej strane
kapitalizmus zase zlyháva, lebo neberie do
úvahy žiadne iné kritériá ako finančné. Neberie
do úvahy sociálne a obzvlášť environmentálne
kritériá. Ale oba fungovali s rovnakým peňaž-
ným systémom, preto oba boli, či sú odkázané
na krach.

☞ **V súčasnosti na verejnosti najviac rezonuje situácia v Grécku a jeho zotrvanie či vylúčenie z eurozóny. Aký je váš pohľad na túto situáciu a ako by ste ju odporúčali riešiť?**

Problémom je, že sa na túto situáciu pozeráme zo zlého uhľa pohľadu. Stále riešime, či má byť Grécko v eurozóne, alebo mimo nej. Nevidím dôvod, prečo by sa nemohli dosiahnuť oba stavy naraz. Nevidím žiaden dôvod, prečo by sa nemalo v turizme a v námornej doprave, dvoch najväčších segmentoch gréckej ekonomiky, aj naďalej používať euro. Ale nevidím ani dôvod, prečo by si Gréci mali predávať olivy medzi sebou za eurá. Teda môj návrh je používanie dvoch mien.

☞ **A táto nová mena by mala byť vynútená alebo dobrovoľná?**

Ak bude mena vynútená, bude mať oveľa väčší vplyv, ako keby bola dobrovoľná. To, ako by sa táto mena využívala a aká by bola jej hodnota, by záviselo hlavne od toho, koľko by sa tejto meny vytvorilo a do akej miery by sa využívala pri platení daní. V prípade efektívneho nastavenia by táto interná mena mohla byť dokonca hodnotnejšia ako euro. A zastávam názor, aby bola táto druhá mena vytváraná skôr regionálnymi vládami, nie centrálnymi. Centrálna vláda v prípade Grécka je veľkým problémom.

☞ **Po japonskej a americkej centrálnej banke pristúpila tohto roku k programu kvantitatívneho uvoľňovania aj Európska centrálna banka, čo vyvolalo množstvo polemík medzi odbornou verejnosťou. Ako vnímate tento jej krok vy?**

Týmto programom začali centrálny banky skupovať finančné aktíva rôznej kvality od bánk, čím vytvorili viac likvidity, a tým zvýšili hodnotu týchto aktív. Ale dôležitým obmedzením je, že toto všetko robia priamo len prostredníctvom bánk. Rovnaké množstvo peňazí by centrálny banky mohli zobrať a dostať ich do spoločnosti odlišne. Napríklad v USA by mohli zrušiť študentské úvery. Priemerná výška študentských úverov v čase ukončenia štúdia dosahuje 70-tisíc dolárov, čo je problém, ak si takýto študent nenájde prácu. Pokojne to môžu spraviť, a dosiahnuť tak rovnaké efekty ako v prípade, že sa tieto peniaze vložia do bánk. Ale centrálny banky sú tu na to, aby zachraňovali banky, a nie vlády, ani ľudí, čo program kvantitatívneho uvoľňovania explicitne dokazuje. Ak by FED zrušil študentské úvery každému, kto má príjem nižší ako 10-tisíc dolárov, americká ekonomika by bola do pár týždňov opäť na nohách, ale potom by bol takýto krok označený mainstreamom ako socializmus. Ak sa však takýto krok robí pre banky, všetko je v poriadku.

☞ **Jedným z argumentov proti zavádzaniu tohto programu bolo očakávanie prudkého rastu inflácie. Súčasná situácia je však iná, inflácia zostáva stále nízka a v niektorých krajinách je dokonca záporná. Čo sa stalo?**

Súčasný stav je spôsobený nízkou úrovňou ním úvermi. Od recesie v sa očakávalo, že miera zad však opačné. Podľa štúdie zie vzrástlo od roku 2008 biliónov dolárov, a väčšina teraz do špekulatívnych investícií a nových podniky zvýšili množstvo peňazí peniaze neboli investované bubliny, a to je dôvod, prečo štrukturálne nestabilný.

☞ **V roku 2012 ste pod hlavicou vydali správu *Peniaze a ud prepojenie*, v ktorej poukázali na chyby peňažného systému. Ale podľa posledných údajov sa zdá, že situácia v bankách akoby tieto odporúčania neúvahy. Máte aj vy takéto pochybnosti? Vidíte reálne signály možnosti v globálnom peňažnom systéme? Bojím sa, že dejiny sa zopakujú. Za posledných 5000 rokov sme mali niekoľko prípadov, v ktorom by došlo k kolapsu finančného systému preverenie systému začal doteraz vďaka tomu, že sa ľudia dokážu vyhnúť. Som presvedčený, že stále nestabilný, a nie som optimista. Vraví to dokonca aj samotný čas. Takže asi budeme potrebovať ďalšiu krízu. Nemyslím si, že kríza je hnutná, ale je potrebná z hľadiska. Myslel som si, že kríza v budúcnosti bude dostatočne veľká na to, aby sa nakoniec asi dostatočne vyriešila. V krízach existuje vždy veľa príležitostí, môžu ďalej vyvinúť.**

☞ **Komu tento stav najviac škodí? Jednoznačne bankovému sektoru, ktorú vypracovala spoločnosť finančných inštitúcií kontrolovaná HDP. Bankári tento stav z bankového sektora budú podporovať, systém, ktorý je dobrý, je vždy výhodný pre nich. Situácia**

by mala byť vynútená alebo

tená, bude mať oveľa väčší dobrovoľná. To, ako by sa a aká by bola jej hodnota, od toho, koľko by sa tejto akkej miery by sa využívala prípade efektívneho nastavenia mena mohla byť dokonca ro. A zastávam názor, aby na vytváraná skôr regionálnymi. Centrálna vláda veľkým problémom.

americkej centrálnej banke k programu kvantitatívne-opska centrálna banka, čo emik medzi odbornou verej- tento jej krok vy?

začali centrálna banka skua rôznej kvality od bánk, kvidity, a tým zvýšili hod- le dôležitým obmedzením obia priamo len prostred- naké množstvo peňazí by hli zobrať a dostať ich do Napríklad v USA by mohli very. Priemerná výška štu- ase ukončenia štúdia dosa- čo je problém, ak si takýto cu. Pokojne to môžu spr- rovnaké efekty ako v prí- niaze vložia do bánk. Ale tu na to, aby zachraňovali ni ľudí, čo program kvanti- ia explicitne dokazuje. Ak entské úvery každému, kto 10-tisíc dolárov, americká lo pár týždňov opäť na no- bol takýto krok označený socializmus. Ak sa však ta- nky, všetko je v poriadku.

ntov proti zavádzaniu tohto ivanie prudkého rastu inflá- je však iná, inflácia zostáva orých krajinách je dokonca

Súčasný stav je spôsobený extrémnym zaťažením úvermi. Od recesie v rokoch 2007 - 2008 sa očakávalo, že miera zadlženia klesne. Stalo sa však opačné. Podľa štúdie spoločnosti McKenzie vzrástlo od roku 2008 množstvo dlhov o 33 biliónov dolárov, a väčšina voľnej likvidity ide teraz do špekulatívnych aktivít, nie do nových investícií a nových podnikov. Centrálna banka zvýšila množstvo peňazí v systéme, ale tieto peniaze neboli investované, čím opäť vytvárajú bubliny, a to je dôvod, prečo tvrdím, že systém je štrukturálne nestabilný.

☞ V roku 2012 ste pod hlavičkou Rímskeho klubu vydali správu *Peniaze a udržateľnosť - chýbajúce prepojenie*, v ktorej poukazujete na štrukturálne chyby peňažného systému a potrebu reformovať ho. Ale podľa posledných krokov centrálnych bánk akoby tieto odporúčania nikto nebral do úvahy. Máte aj vy takýto pohľad na vec, alebo vidíte reálne signály možných blížiacich sa zmien v globálnom peňažnom systéme?

Bojím sa, že dejiny sa zase raz budú opakovať. Za posledných 5000 rokov som nenašiel jediný prípad, v ktorom by došlo k významnej zmene finančného systému preventívne. Nový finančný systém začal doteraz vždy fungovať až po vojne. A ja verím, že sa ľudstvo takémuto scenáru dokáže vyhnúť. Som presvedčený, že systém je stále nestabilný, a nie som sám, kto to hovorí. Vraví to dokonca aj samotná OECD, čo je zaujímavé. Takže asi budeme potrebovať nejakú ďalšiu krízu. Nemyslím si, že takáto kríza je nevyhnutná, ale je potrebná z praktických dôvodov. Myslel som si, že kríza v rokoch 2007 a 2008 bude dostatočne veľká na to, aby k zmene došlo, no nakoniec asi dostatočne veľká nebola. A pri krízach existuje vždy veľa scenárov, ako sa veci môžu ďalej vyvinúť.

☞ Komu tento stav najviac vyhovuje?

Jednoznačne bankovému systému. Podľa štúdie, ktorú vypracovala spoločnosť ETH Zürich, 180 finančných inštitúcií kontroluje 80 % globálneho HDP. Bankári tento systém milujú. Ľudia z bankového sektora budú vždy tvrdiť, že jediný systém, ktorý je dobrý, je ten súčasný, pretože je výhodný pre nich. Situácia je podobná tej, keď

Bill Gates zaviazal vlády krajín sveta, aby používali jeho softvér a platili zaň maloobchodnú cenu. Takýto stav sa prosto už ani nedá zlepšiť. A to je dôvod, prečo bojujú za to, aby zachovali súčasný status quo.

DEŠTRUKTÍVNOSŤ PEŇAŽNÉHO SYSTÉMU

Hlavnou príčinou, prečo je súčasný peňažný systém neudržateľný, je skutočnosť, že ako platidlo sa takmer výlučne využíva len jeden typ peňazí, ktoré sú vytvárané bankami vždy pri poskytnutí nového úveru zaťaženého úrokom. Ak si človek zoberie pôžičku stotisíc eur, o niekoľko rokov bude musieť doniesť späť dvestotisíc, a na to je potrebné, aby sa za ten čas vytvoril nový dlh z úverov niekoho iného vo výške sedemstotisíc eur. Rast peňazí automaticky vyžaduje rast produkcie. Nie je možné zastaviť sa v raste, pretože by celý systém skrachoval. Preto všetci ekonómovia tak sledujú rasty HDP a inflácie. Tieto rasty však znamenajú, že vyťahujeme ešte viac nerastných zdrojov z našej Zeme a ešte viac si ničíme životné prostredie.

Súčasný peňažný systém vedie spoločnosť do záhuby a najhoršie na tom je, že spoločnosť si ten svoj hrob kope sama. Práve peňažný systém robí z človeka parazita odčerpávajúceho život zo živovej bytosti, na ktorú sa prisal. No rovnako z neho robí aj otroka, a to preto, lebo musí sám venovať svoju pozornosť aktivitám, ktoré systém na svoju záchranu vyžaduje.

Okrem toho úroky, ktorými sú takto vytvorené peniaze zaťažené, podnecujú tvrdú súťaživosť a konkurenciu medzi všetkými subjektmi používajúcimi takéto peniaze. Táto súťaživosť, ktorú vytvára systém aj medzi vládou, podnikovým sektorom a domácnosťami, vedie k tomu, že namiesto prostredia vhodného pre spoluprácu sa tu vytvára silné konkurenčné prostredie ústiace do stavu, keď domácnosti robia všetko pre to, aby sa vyhli plateniu daní. Štát novými daňami zaťažuje podniky a domácnosti, a napríklad farmaceutické spoločnosti, ak chcú dosahovať svoj cieľ, ktorým je vlastne len zisk, podporujú chronické choroby u ľudí, či zbrojárské spoločnosti podnecujú konflikty, aby sa tým zvýšil dopyt po ich zbraniach.